någon återgång till deras fäders tro. Allmogen är i frågan ännu mera deciderad; hvarföre lagförslaget redan på kyrkomötet föll med stort brak. Efter en sådan katastrof kunde detsamma omöjligen gå egenom vid landtdagen. Äfven ett par andra ärenden hafva här mött motstånd. När t. ex. det liberala Dagbladspartiet vill åka efter bondens hästar för den billigaste möjliga skjutslega, borde partiet icke vänta, att bönderne skola i stumhet beundra en sådan liberalism. Vissa petititionsförslag, väckta af partiets koryfeer, väl egentligen blott för att personligen lysa, ehuru det icke just bor de gälla för så lysande, att man utan vidare kan låna tankar och ord från det svenska nederlaget, hafva de båda här ifrågavarande ståndеn afvisat utan all ceremoni.

Sådana äro de blodiga striderna för friheten från partiets sida, och sådane de odödliga segerkransar, af hvilka det gjort sig förtjent.

230 TILL MORGONBLADETS LÄSARE.

Morgonbladet n:o 299, 23.XII 1880

Dagbladet har i särskilda artiklar och nummer upprepat påståendet, att i dess ledande artikel för den 1 december icke alls skulle talas om två partier i detta land, det finska partiet och det »liberala» (Dagblads)partiet, om det senares merveiller i det politiska lifvet och om det förras oduglighet eller bristande håg för annat, än de ofruktbara språkstriderna. Nej, Dagbladet skall icke alls hafva talat om de båda partierna, utan om två »liberala» (läs: Dagbladspartiets) och de »språkliga idéerna». Förstår jag rätt, så skulle dessa skilda idéer verkat nära nog utan menskligt deltagande; men så intimt skola de varit sammanblandade, att de språkliga huserat i förening med de liberala åtminstone hos Dagbladspartiet.

Allt detta kan nu vara mycket förträffligt och äfven öfvertygande för Dagbladspartiet. Men jag befarar, att det fallit på det finska partiet, som vattnet på gåsen. Skulle dock någon af Morgonbladets läsare känna sig frestad att gifva efter för så mycken excuserande vältalighet, så behöfver han blott omläsa följande stycke i den citerade ledaren, i hvilket egentliga *causa mali* döljer sig, men om hvilket Dagbladet nu synes hafva glömt att erinra sina läsare. Det lyder:

»De hade, desse sistnämnde, under tidernas lopp kallat till sin hjelp en teori om en nationalitet, som skulle hafva sitt uttryck i språket. Medan de under inflytande af denna begynte ställa fosterlandskärlekens ideal i en språklig ombildning, med mindre hänsyn till de praktiska samhällssyften, som genom språken borde uppnås, lyssnade de mindre varmt på de liberala idéernas upprep till patriotismen, att såsom sitt mål ställa häfdandet af vårt lands politiska ställning, utvecklingen af frihet, rättvisa, bildning och välstånd inom dersamma. – Det visade sig att under den enhet, som ännu ända inpå senare hälften af femtiotalet tycktes genomgå alla framåtblickande sträfvanden i vårt land och som sammanhållits af det gemensamma trycket, grodde olikhet i betraktelser och syften, hvilka i början skiljande sig obetydligt, liksom radierna vid en cirkels medelpunkt, aflägsna sig från hvarandra, ju längre de fortgå i sina riktnigar. Medan å den ena sidan de liberala idéerna växt ut i allt mera bestämda sträfvanden att realisera de uppslag till vesterländsk frihet och samhällsutveckling, som funnos nedlagna i Finlands historiskt vunna institutioner, gingo de språkliga ideerna under

inflytande af den filosofi, hvarur de sökte hemta sitt stöd, alltmera i en afvikande riktning, hvilken slutligen gått derhän, att man på dess håll begynt att i sin terminologi införa orden »liberalism» och »liberala idéer» såsom uttryck för ringaktning».

Man finner lätt, att saken i fråga här beror af, hvad som menas med orden »dessa – – sistnämnde» på styckets första rad. Jag tror Dagbladet icke påstår, att här är fråga om rena idéer. Men det är likgiltigt, endast Morgonbladets läsare hålla före, att hvarje klok menniska anser fråga vara om personer. Hvilka personer det gäller, upplyses af slutmeningen i föregående stycke. Den lyder:

»De hördes först med förvåning; och det icke blott från det håll, hvarifrån man förut vändt sig mot dem och finska språket gemensamt, utan äfven från många, hvilka småningom vant sig att se finska spåket såsom slutmål för allt framåtskridande i detta land.»

Dessa äro nu »de sistnämnda». Egentligen hafva sådana personer, såvidt mig bekant, alls icke funnits till, som ansett »finska språket såsom slutmål för allt framåtskridande i detta land»[1]. De hafva funnits och finnas till endast i Dagbladspartiets fantasi. Ty af beräkning talar Dagbladspartiet aldrig om det finska partiets dagliga tal: att den bildade samhällsklassens förfinskande, en finsk högre litteratur, som då blefve en verklig nationallitteratur, och finskans användande såsom landets officiela språk bör och skall eftersträfvas. Att Dagbladspartiet icke heller omnämner, att allt detta af det finska partiet eftersträfvas, för att förbinda de bildade med den stora massan af folket till nationel enhet och sålunda lägga en fast grund för finska folkets sjelfbestånd – det må tillräknas partiet såsom endast okunnighet. Men ingen af Morgonbladets läsare lärer tveka, att Dagbladet med sitt imaginära sällskap menat finska partiet, sådant det i verkligheten arbetar och sträfvar för nyssantydda mål – icke ens det ett slutmål; ty ingen nation fyller sitt mått endast genom att blott vara till.

Dagbladet lärer väl hålla på, att det endast talat om »många», icke om alla, som tillhöra det finska partiet. Det bevisar väl, att bladet såsom räfven har många utgångar ur lyan. Finska partiet lärer icke tveka att erkänna, att det gunås i likhet med hvarje annat parti i verlden icke kan räkna allt för många individer så ställda och så begåfvade, att de skulle kunna verksamt deltaga i »häfdandet af vårt lands politiska ställning» m. m. Men just om sådane individer är här fråga. Och skulle äfven ordet »många» vara valdt i det syfte, Dagbladet nu låter påskina, så kan det för det finska partiet icke betyda annat än partiet målsmän, d. v. s. hela partiet.

Det kan derföre icke råda någon tvekan derom, att allt, hvad i det citerade stycket säges om »de sistnämnde» gäller det finska partiet *in totum et tantum*. Och hvad om detsamma säges, ligger nog i öppen dag. Ursäkten, att detta skulle sagts om de »språkliga ideerna», icke om någon personlighet i verlden, har derföre icke haft och kan icke hafva någon framgång. Om deremot med de »liberala ideerna» åsyftats endast ideer, i platonisk mening, må lemnas derhän. Men ingen tror härpå. Och för finska partiet vore detta likgiltigt, sedan det uttryckligen förklarats »lyssna mindre varmt på de liberala ideernas upprop till patriotismen[2]».

[1] Hvad vill det säga att »språket är slutmål»? Innebär uttrycket någon förnuftig mening?

[2] Hvar och när ideerna *ropat* hade väl bort uppgifvas; ty huru kan någon eljest skyldigkännas att »lyssna» till ropet.

Att antaga, att det här närmare granskade stycket skulle stå utom allt samband med öfriga delar af ledaren, vore väl förnärmande för hela det lysande, med så synbar omsorg och möda frambragta snillefostret. Det är derföre berättigadt, att uppfatta det hela i den dager, som härifrån sprider sig öfver detsamma.

231 FÖR DE FÖRSKRÄCKTA.

Morgonbladet n:o 305, 31.XII 1880

För det finska folket gäller en undantagslag, sådan som lyckligtvis endast få folk äro underkastade. Dagbladspartiet omnämner tiden blott såsom ett ringa, obetydligt *item*. Partiets drabanter, t. ex. svenska Aftonbladet, underlåta icke vid tillfälle, då fråga är om en dylik lags tillvaro och tillämpning i ett visst annat land, att förklara detta för ett det våldsammaste förtryck. Och jag betviflar icke, att icke äfven partiet härstädes skulle instämma, om det blott ginge an att i Finland offentligen tala om saken.

Detta obetydliga lilla stadgande är det kända, att finska folket, för att komma till någon högre bildning och till något verksamt deltagande i sitt lands angelägenheter, skall lära sig ett fremmande språk. I sistnämndt hänseende har dock lagen sedan 1809 i så måtto modifierats, att finska allmogens representanter vid landtdagen få sig landtdagsärendena meddelade på eget språk och å detta språk få yttra sig och besluta. Men eljest gäller den nog orubbadt, i fråga om bildningen af nödtvång, emedan finnarne varit urståndsatte att förvärfva sig något eget förråd af litterära bildningsmedel, i afseende å politisk och social verksamhet derigenom, att innehafvandet af äfven den ringaste statstjenst eller kommunala befattning i städerna, till och med deltagandet i stadskommunernas förhandlingar, såsom oundgängligt vilkor förutsätter kunskap i svenska språket.

När nu något annat herrskande folk förelägger befolkningen i ett eröfradt land detta vilkor, påbjuder att dess, det fremmande språket skall vara undervisningsspråk vid skola och universitet, officielt språk i landets administration, lagspråk och i regeln äfven domstolsspråk, då heter detta förfarande våld och förtryck; men när svenskarne infört enahanda ordning i Finland, så har Dagbladspartiet funnit detta vara fullkomligt i sin ordning – ja till och med i oförskämda ordalag tadlat finnarne för deras underlåtenhet att betyga sin ödmjuka tacksamhet för den välgerningen.

Jag säger detta liksom det följande *sine ira et studio*. Det har allt legat i historiens gång, och finska folket är deri icke utan skuld, emedan det aldrig haft annat att komma med än ödmjuka böner i finska allmogens Besvär vid de svenska riksdagarne. Svaret var visst gemenligen ampla löften[1] – som aldrig blefvo hållna. Sverige har härpå förlorat Finland. Ty under andra förhållanden hade det väl varit möjligt, att just

[1] Man hörde vid senaste landtdag en talare på riddarhuset uppräkna dessa Besvär och dessa löften. Det var för åhörarne allt nytt, ty ingen annan än talaren hade väl någonsin läsit Yrjö Koskinens historia ens i öfversättning. Talet väckte derföre förtjusning. Ty ingen tänkte derpå, att allt stannat vid »löftena», ehuru nog alla haft tillfälle se den saken med egna ögon, och talaren aktade sig, att något nämna härom. Att då anmärka detta – *cui bono*! Frågan om finska skolorna förelåg; och stoltheten öfver det svenska ädelmodet, som ju var ståndets eget, var en gynnsam stämning för utöfvandet af ytterligare *ädelmod*.